

Meb'in Hazırladığı 6.Sınıf Matematik Ortak Sınavının Matematik Dersi Öğretim Programına ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi

Examination of the 6th Grade Mathematics Joint Exam Prepared By Meb According to the Mathematics Course Teaching Program and the Renewed Bloom Taxonomy

ÖZET

Ölçme ve değerlendirme, eğitimin temel unsurlarından biridir ve kurumlarda öğrenmenin düzeyini belirlemek amacıyla süreç değerlendirmesi yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2023-2024 eğitim-öğretim yılında bazı kademelerde ortak sınav uygulamasına geçmesiyle, bu sınavların öğretim programlarıyla uyumu önem kazanmıştır. Bu çalışmada, 6. sınıf matematik ortak sınavı Matematik Öğretim Programı (MÖP) ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin (YBT) yatay ve dikey basamaklarına göre analiz edilmiştir. Araştırma verileri, MEB tarafından yayımlanan sınav soruları ve Ortaokul Matematik Öğretim Programı doküman analizi yöntemiyle toplanmış; iki akademisyen ve iki matematik öğretmeninin katkılarıyla 52 soru hem kazanımlar hem de YBT basamakları açısından sınıflandırılmıştır. Analiz sonucunda, sınav sorularının YBT'nin bilişsel süreç boyutunda alt düzey basamaklarda yoğunlaştığı, bilgi boyutunda ise çoğunlukla işlemsel bilgi düzeyinde olduğu belirlenmiştir. MÖP açısından incelendiğinde soruların büyük ölçüde kazanımlarla örtüştüğü, ancak bazı kazanımların hiçbir soruyla ilişkilendirilmediği görülmüştür. Öğrenme alanları ve kazanımların sınava eşit dağılmaması, kapsam geçerliliğinin düşük olduğunu göstermektedir. Bulgular, sınavın bilişsel seviyesi düşük ve zorluk düzeyi kolay olarak değerlendirilebileceğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, süreç ve sonuç değerlendirme sınavlarının YBT'nin üst düzey bilişsel basamaklarını içerecek biçimde hazırlanması ve MÖP'e uygun daha dengeli bir soru dağılımı sağlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Matematik Dersi, Matematik Öğretim Programı, Yenilenmiş Bloom Taksonomisi.

ABSTRACT

Assessment and evaluation constitute essential components of education, and process evaluation is conducted to determine the extent to which learning has been achieved. With the Ministry of National Education's implementation of common examinations in certain grade levels during the 2023–2024 academic year, the alignment of these exams with the curriculum has gained importance. In this study, the 6th grade mathematics common exam was analyzed according to the horizontal and vertical steps of the Mathematics Curriculum and the Renewed Bloom Taxonomy (RBT). The research data were obtained through document analysis using the exam questions published by the Ministry and the Middle School Mathematics Curriculum. A total of 52 questions were classified according to curriculum objectives and RBT levels with the contribution of two academic experts and two mathematics teachers. The analysis revealed that the exam questions were concentrated in the lower-order cognitive levels of RBT and were predominantly focused on procedural knowledge. While the questions largely aligned with the curriculum objectives, some objectives were not represented in the exam. The unequal distribution of learning areas and objectives indicated low content validity. Overall, the exam was characterized by a low cognitive level and an easy difficulty level. In conclusion, it is recommended that process and summative assessments be designed to include higher-order cognitive levels of RBT and provide a more balanced distribution aligned with the Mathematics Curriculum.

Keywords: Mathematics Course, Mathematics Curriculum, Revised Bloom's Taxonomy

GİRİŞ

Bireyler, yaşamları boyunca değerler geliştirebilmek ve davranışlarını şekillendirebilmek için eğitime ihtiyaç duyar. Eğitim, bireylerin toplumsal normları öğrenmelerini, değerleri kavramalarını ve uygun davranış biçimleri geliştirmelerini sağlayarak, topluma etkin bir şekilde katılmalarını mümkün kılar. Bu süreç, bireylerin kimliklerini ve rollerini şekillendirmelerine yardımcı olur ve toplumsal bağlarını güçlendirir. Ayrıca eğitim, bireylerin bedensel

Yasemin Hakyemez Kıran¹
Hasan Hüseyin Aksu²

How to Cite This Article

Hakyemez Kıran, Y. & Aksu, H. (2025). "Meb'in Hazırladığı 6.Sınıf Matematik Ortak Sınavının Matematik Dersi Öğretim Programına ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi" *International Social Sciences Studies Journal*, (e-ISSN:2587-1587) Vol:11, Issue:12; pp: 2391-2401. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18071092>

Arrival: 01 November 2025
Published: 27 December 2025

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Öğretmen, MEB, Fen Bilimleri Enstitüsü, Matematik Eğitimi ABD, Giresun, Türkiye. ORCID: 0009-0000-1042-3128

² Prof. Dr., Giresun Üniversitesi, Matematik Eğitimi ABD, Giresun, Türkiye. ORCID: 0000-0002-4898-6476

ve zihinsel sağlıklarını destekleyerek toplumun gelişimine katkıda bulunmalarını sağlar (Külahoğlu, 2002; Önsoy, 1999).

Eğitim temel olarak bireylerde davranış değişikliği oluşturma sürecidir. Demirel (1999) eğitimi “bireyin kendi deneyimlerinden yararlanarak ve bilinçli bir eğitim sürecinden geçerek istenen davranış değişikliğini gerçekleştirmesi süreci” olarak tanımlarken, Ertürk (1994) bunu “bireyin kendi deneyimi yoluyla ve bilinçli olarak istenilen değişikliği gerçekleştirme süreci” olarak ifade eder. Eğitim süreci, doğumdan itibaren ailede başlar ve birey eğitim kurumuna başladığında büyük ölçüde bu kurumlar tarafından devam ettirilir. Eğitim kurumlarında planlı ve yapılandırılmış etkinlikler öğretim olarak adlandırılır ve öğretim, bireyin yaşam boyu süren eğitim sürecinin okul ortamında yürütülen profesyonel boyutudur (Fidan & Erden, 1998; Varış ve ark., 1991; Erden, 1998).

Öğretim sürecinde temel unsurlar; hedefler, içerik, öğretim-öğrenme süreci ve değerlendirmedir. Hedefler, öğretim sonunda gözlemlenmesi beklenen davranışları ifade eder ve içerik seçiminde rehberlik eder. Öğretim-öğrenme süreci, öğrencilerin hedeflere ulaşmalarını sağlamak üzere düzenlenen deneyimler bütünüdür ve uygun strateji, yöntem ve araç-gereçlerin kullanımını içerir. Değerlendirme, öğrencilerin belirlenen hedeflere hangi düzeyde ulaştığını ortaya koyar. (Erden, 1998; Gürkan, 2006a).

Özellikle ortaokul eğitiminde süreç boyunca yapılan ölçme ve değerlendirme kritik öneme sahiptir. Bu doğrultuda, öğretmenler hizmet içi eğitimlerle desteklenmeli ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından sağlanan soru bankası ve bilişim araçlarıyla güçlendirilmelidir. Böylece ölçme sonuçlarının geçerliliği ve güvenilirliği artırılarak daha sağlam değerlendirmeler yapılabilir (Arı, 2011; Atılğan, 2018).

Türkiye’de ortaöğretime ve yükseköğretime geçiş modelleri tarihsel süreçte sık değişikliklere uğramıştır. Bu değişiklikler, öğrencilerin farklı sistemlerle karşılaşmasına ve eğitim sürecinde yan etkilere yol açmıştır (Atılğan, 2018). Günümüzde ortaöğretime geçişte Liselere Geçiş Sistemi (LGS) uygulanmakta ve merkezi ile yerel yerleştirme işlemleri bu sistem kapsamında yürütülmektedir (MEB, 2023).

Öğrencilerin üst kademelere geçişinde kademe sonu başarı puanları önemli bir role sahiptir. Bu nedenle 6. sınıf yazılı sınav sorularının analizinde, kazanımların belirlenmesi ve bilişsel süreç basamaklarının tespiti önemlidir. Bu bağlamda, eğitim amaçlarının ve soru seviyelerinin belirlenmesinde en çok kullanılan yaklaşım Bloom Taksonomisi olup, bilişsel süreç basamaklarının belirlenmesinde Yenilenmiş Bloom Taksonomisi (YBT) dikkate alınmaktadır (Colletta & Chiappetta, 1989; Anderson ve ark., 2010).

Süreç odaklı değerlendirme, öğrencilerin derse aktif katılımını destekleyerek başarıları hakkında daha gerçekçi bilgiler sunar ve yapılandırmacı yaklaşımla uyumludur (Stiggins, 1994; Pierce & O’Malley, 1992; Bahar ve ark., 2008). Bu çalışma, MEB tarafından hazırlanan 6. sınıf matematik yazılı sınav sorularını, MÖP’e ve YBT’ye göre inceleyerek, süreç odaklı ölçme ve değerlendirmeye katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Araştırma, ortaokullarda matematik dersi için hazırlanan sorular, öğretmenlerin süreç ve sonuç değerlendirmelerinde kullanacakları sorular ve farklı dersler için yapılacak benzer çalışmalara yol gösterici olacaktır.

Alan yazın incelendiğinde LGS’de çıkan sorular branş bazlı olarak YBT’ye ve öğretim programlarına göre İngilizce (Açıkgöz, 2023; Çelik, 2022), fen bilimleri (Can, 2021; Güneş, 2023) matematik (Şahin, 2022; Yüceler, 2023), ve DKAB (Aksakal, 2023) gibi dersler için çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmada literatürdeki eksikliği kapamak amacıyla 6. Sınıf ortak süreç değerlendirme sınavında yer alan soruların YBT’ye ve MÖP’e göre dağılımını belirtmek amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında aşağıdaki alt problemlere yönelik yanıtlar araştırılmıştır:

1. 2023-2024 eğitim öğretim yılı 1. dönem matematik ortak sınav soruları YBT’ye göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
2. 2023-2024 eğitim öğretim yılı 2. dönem matematik ortak sınav soruları YBT’ye göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
3. 2023-2024 eğitim öğretim yılı 1. dönem matematik ortak sınav soruları 6. sınıf MÖP’te bulunan kazanımlara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
4. 2023-2024 eğitim öğretim yılı 2. dönem matematik ortak sınav soruları 6. sınıf MÖP’te bulunan kazanımlara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

KURAMSAL ÇERÇEVE

Matematik Öğretim Programı (MÖP)

Matematik eğitimindeki temel amaç, bireylerin yaşamlarında pratik olarak kullanabilecekleri matematiksel bilgi ve becerileri kazanmalarını sağlamak ve böylece karşılaştıkları problemleri etkili bir şekilde çözebilmelerine olanak tanımadır (Altun, 2016).

Matematik öğretimi ve öğrenimi, matematik öğretim programları aracılığıyla yürütülür ve zaman içinde yeni yaklaşımların etkisiyle bu programlar sürekli olarak güncellenir. (Yenilmez ve Sölpük, 2014).

MEB, 2018 yılında Matematik Dersi Öğretim Programını güncellemiştir. Bu değişiklik kademeli olarak uygulanmış; 2017-2018 eğitim-öğretim yılında ilk olarak 1., 5. ve 9. sınıflarda hayata geçirilmiş, sonraki yıllarda ise tüm sınıflarda güncellenmiş program çerçevesinde matematik öğretimi yürütülmüştür.

Eğitim programları, bilgi, beceri ve davranış kazandırmayı amaçlar ve zaman içindeki yenilikler ile gelişmeler doğrultusunda gözden geçirilerek güncellenmelidir. Bu nedenle, Cumhuriyetin ilanından bugüne kadar birden çok program geliştirme çalışması yürütülmüştür. (Öksüz, 2015).

Matematik Dersi Öğretim Programı, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde aşağıdaki hedeflere ulaşmayı amaçlamaktadır:

1. Öğrenciler, matematiksel okuryazarlık becerilerini geliştirecek ve kullanabileceklerdir.
 2. Matematiksel kavramları anlayacak ve günlük yaşamlarında uygulayabileceklerdir.
 3. Yaşamlarındaki problemler için kendi fikir ve akıl yürütmelerini ifade edebilecek, eksiklikleri veya boşlukları fark edebileceklerdir.
 4. Matematiksel düşüncelerini doğru olarak aktarabilmek ve paylaşmak için matematik dili ve terminolojisini etkin biçimde kullanabileceklerdir.
 5. Matematik dilini ve anlamını kullanarak nesneler ve insanlar arasındaki ilişkileri anlayabileceklerdir.
 6. Kendi öğrenme süreçlerini yönetebilecek ve üstbilişsel becerilerini geliştirebileceklerdir.
 7. Tahmin ve zihinsel yeteneklerini aktif olarak kullanabileceklerdir.
 8. Kavramları farklı yönleriyle ifade edebileceklerdir.
 9. Matematik öğrenme ve problem çözme süreçlerinde geliştirdikleri olumlu tutum sayesinde özgüvenli bir yaklaşım sergileyebileceklerdir.
 10. Sistemli, dikkatli, sabırlı ve sorumlu olma yeteneklerini geliştirebileceklerdir.
 11. Araştırmalarında elde ettikleri bilgileri aktif bir şekilde kullanabileceklerdir.
 12. Matematik güzel sanatlarla olan ilişkisini görebileceklerdir.
 13. Öğrenciler, matematiği evrensel bir dil ve ortak değer olarak görecektir ve matematiğe değer vereceklerdir (MEB, 2018).
6. sınıf matematik öğretim programı, 4 öğrenme alanından oluşmaktadır. Her öğrenme alanına ait kazanılması gereken bilgi ve beceriler programın orijinalinde yer almaktadır.

Yenilenmiş Bloom Taksonomisi

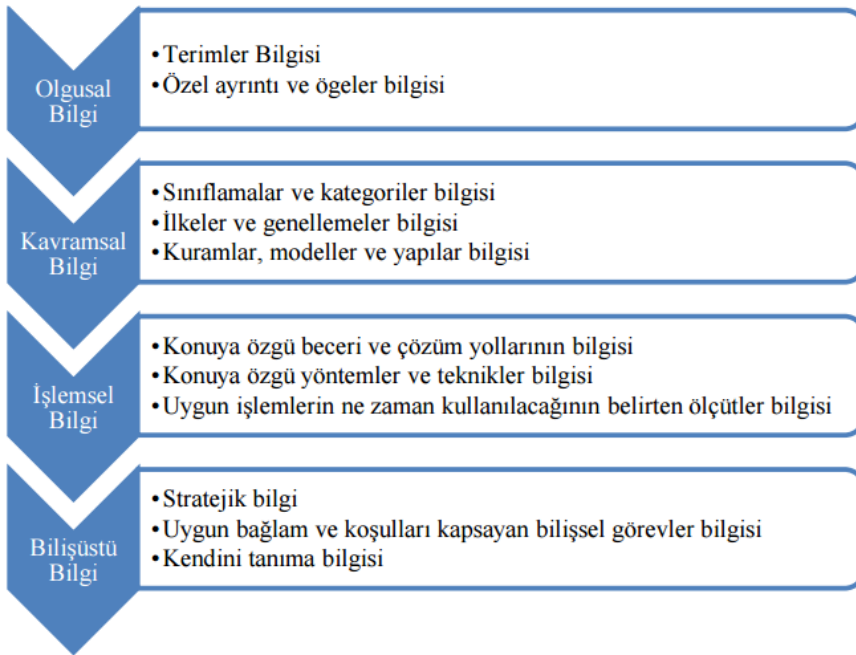
Bloom taksonomisinde köklü değişiklikler yerine, bazı basamakların yerleri değiştirilmiş ve basamaklar alt basamaklara ayrılmıştır. Ayrıca, tek boyutlu yapı iki boyuta taşınmıştır. YBT, bilgi birikimi boyutu ve bilişsel süreç boyutu olmak üzere iki boyutta incelenmektedir. Bu boyutların basamakları Şekil 1.'de gösterilmiştir.

Şekil 1: Yenilenmiş Bloom Taksonomisinin İki Boyutu

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir

Yenilenmiş Bloom Taksonomisinin dikey boyutu dört ana başlıktan oluşmaktadır: Olgusal bilgi, kavramsal bilgi, işlemsel bilgi ve üstbilişsel bilgi. Bu başlıklar toplam 11 alt başlığa ayrılmıştır. Bilgi birikim boyutuna ait ayrıntılar Şekil 2.'de gösterilmiştir.

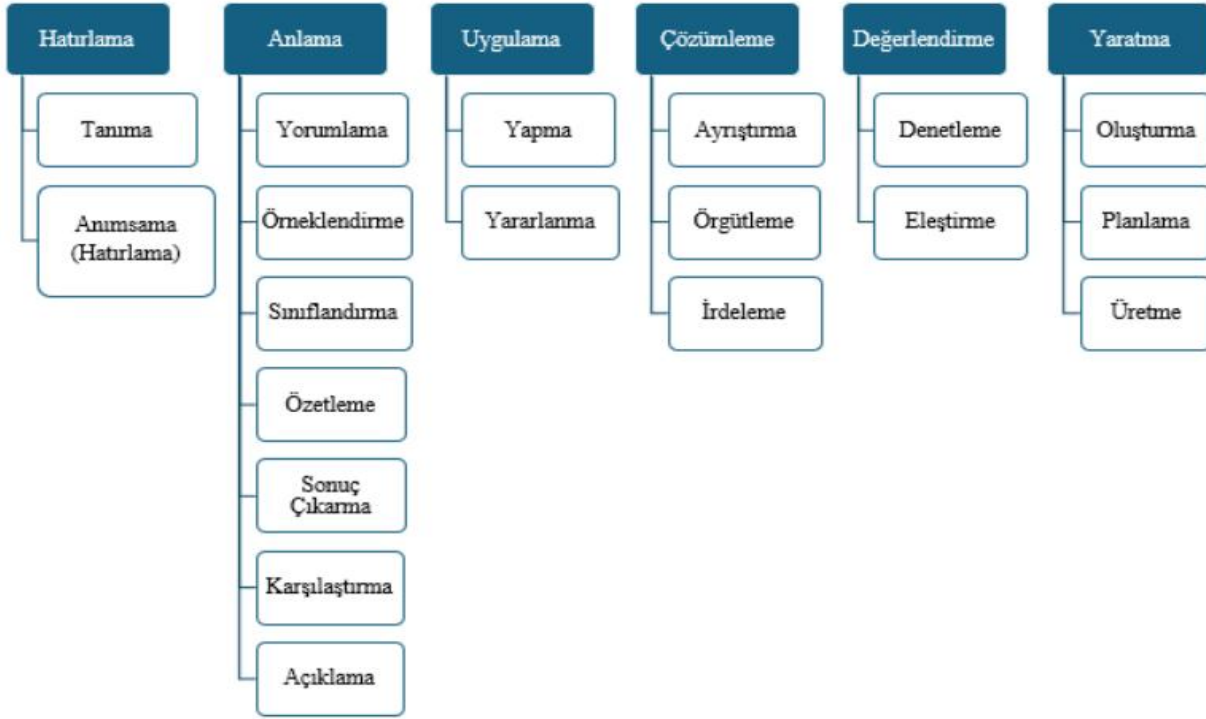

Şekil 2: Yenilenmiş Bloom Taksonomisinin Bilgi Birikim Boyutu

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir

Bilişsel Süreç Boyutu

Bilişsel süreç boyutu, YBT'nin yatay boyutunu oluşturmaktadır. Bu boyutta, en düşük bilişsel seviyeden en yüksek bilişsel basamaklara doğru bir hiyerarşi mevcuttur. Hatırlama, anlama, uygulama, çözümleme, değerlendirme ve yaratma olmak üzere 6 ana kategori yer almaktadır (Tutkun, 2011). Bu basamaklar, toplam 19 alt basamağa ayrılmıştır. Yaratma basamağı, bir ürün oluşturma veya fikir üretme gibi üstbilişsel düzey amaçlarını taşıdığından, değerlendirme basamağıyla yer değiştirmiştir (Krathwohl, 2002).

Şekil 3: Yenilenmiş Bloom Taksonomisinin Bilişsel Süreç Boyu

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı 6. sınıf matematik ortak yazılı sorularının YBT ve MÖP kazanımları açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma, belirli bir durum veya olgunun kendi doğal ortamında detaylı ve kapsamlı bir şekilde incelenmesini sağlar (Saban, 2007). Çalışmada kullanılan nitel araştırma tekniklerinden biri olan doküman incelemesi, bir durum hakkında bilgi toplamak, yorum yapmak ve görüş geliştirmek amacıyla uygulanmıştır (Corbin & Strauss, 2008). Araştırmanın amacı doğrultusunda, 6. sınıf matematik ortak sınav sorularının analizine gereksinim duyulması bu yöntemin tercih edilmesinde belirleyici olmuştur.

Araştırma Grubu

Araştırma grubu, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı 6. sınıf matematik ortak sınavı soruları ile MÖP kazanımlarından oluşmaktadır. Temel veri kaynakları, MEB'in resmi web sitelerinden elde edilen 6. sınıf MÖP kazanımları ("<http://mufredat.meb.gov.tr>") ve 6. sınıf ortak sınav soruları ("<http://odsgm.meb.gov.tr>"). Analiz sürecinde 52 adet matematik sorusu, MÖP kazanımları ve YBT çerçevesinde detaylı olarak incelenmiştir.

Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Veri toplama sürecinde, 6. sınıf MÖP kazanımları ve ortak sınav soruları, MEB'in resmi web sitelerinden temin edilmiştir. 2023-2024 eğitim-öğretim yılına ait ortak sınav soruları veri setini oluşturmuştur.

Verilerin Analizi

Veri analizi sürecinde betimsel analiz kullanılmıştır. Seçilen soruların içerik yapısı, matematiksel kavramları, görsel/metinsel bileşenleri ve MÖP kazanımlarıyla uyumu detaylı şekilde incelenmiştir. YBT analizi sırasında kodlama iki alan uzmanı tarafından yapılmış ve Miles ve Huberman (1994) formülü kullanılarak güvenilirlik sağlanmıştır:

$$\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş birliği}}{\text{Görüş birliği} + \text{Görüş ayrılığı}}$$

Bu hesaplama sonucunda uyum oranı 0,80 bulunmuş, %70'in üzerinde çıkması çalışmanın güvenilir kabul edilmesi için yeterli görülmüştür.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın alt problemlerine ilişkin elde edilen bulgular sunulmuştur. Çalışmanın birinci alt problemi olan “2023-2024 eğitim-öğretim yılı 1. dönem 6. sınıf matematik ortak sınav sorularının YBT’ye göre dağılımı nasıldır?” sorusuna ilişkin bulgular aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 1: 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılı 1. Dönem Sabah Oturumu 6. Sınıf Matematik Sorularının YBT’ye Göre Dağılımı

	Bilişsel Süreç Boyutu													
	Hatırlama		Anlama		Uygulama		Çözümleme		Değerlendirme		Yaratma		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Olgusal Bilgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kavramsal Bilgi	1	6	6	37	-	-	-	-	-	-	-	-	7	43
İşlemsel Bilgi	-	-	3	19	6	38	-	-	-	-	-	-	9	57
Üstbilişsel Bilgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	1	6	9	56	6	38	-	-	-	-	-	-	16	100

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir

Tablo 1 incelendiğinde, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı 1. dönem 6. sınıf ortak matematik sınavının sabah oturumunda yer alan 16 sorunun YBT’ nin bilişsel süreç ve bilgi birikimi boyutlarına göre analiz edildiği görülmektedir. Bilişsel süreç boyutunda hatırlama 1, anlama 9 ve uygulama düzeyinde 6 soru bulunurken diğer düzeylere ait soru yer almamıştır. Bilgi birikimi boyutunda ise soruların 7’si kavramsal, 9’u işlemsel bilgi düzeyindedir; olgusal ve üstbilişsel bilgi düzeylerinde soru bulunmamaktadır.

Tablo 2: 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılı 1. Dönem Öğlen Oturumu 6. Sınıf Matematik Sorularının YBT’ye Göre Dağılımı

	Bilişsel Süreç Boyutu												Toplam	
	Hatırlama		Anlama		Uygulama		Çözümleme		Değerlendirme		Yaratma			
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%		
Olgusal Bilgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kavramsal Bilgi	1	6	6	38	-	-	-	-	-	-	-	-	7	44
İşlemsel Bilgi	-	-	4	25	5	31	-	-	-	-	-	-	9	56
Üstbilişsel Bilgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	1	6	10	63	5	31	-	-	-	-	-	-	16	100

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir

Tablo 2 incelendiğinde, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı 1. dönem 6. sınıf ortak matematik sınavının öğle oturumunda yer alan 16 sorunun YBT’nin bilişsel süreç ve bilgi birikimi boyutlarına göre analiz edildiği görülmektedir. Bilişsel süreç boyutunda 1 hatırlama, 10 anlama ve 5 uygulama düzeyinde soru bulunurken çözümleme, değerlendirme ve yaratma düzeylerinde soru yer almamıştır. Bilgi birikimi boyutuna göre ise soruların 7’si kavramsal, 9’u işlemsel bilgi düzeyindedir; olgusal ve üstbilişsel bilgi düzeylerinde soru bulunmamaktadır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu başlık altında, “2023-2024 eğitim-öğretim yılı 2. dönem 6. sınıf matematik ortak sınav soruları YBT’ye göre nasıl bir dağılım göstermektedir?” sorusuna yanıt aranmaktadır. Sınav iki oturumdan—sabah ve öğle—oluşmakta

olup her iki oturumdaki sorular birbirinden farklıdır. Bu nedenle sorular, sabah ve öğle oturumları için ayrı ayrı ele alınarak YBT'ye göre sınıflandırılmış ve değerlendirilmiştir.

Tablo 3: 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılı 2. Dönem Sabah Oturumu 6. Sınıf Matematik Sorularının YBT'ye Göre Dağılımı

	Bilişsel Süreç Boyutu												Toplam
	Hatırlama		Anlama		Uygulama		Çözümleme		Değerlendirme		Yaratma		
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	
Olgusal Bilgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kavramsal Bilgi	-	-	2	20	-	-	-	-	-	-	-	-	2 20
İşlemsel Bilgi	-	-	1	10	7	70	-	-	-	-	-	-	8 80
Üstbilişsel Bilgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	-	-	3	30	7	70	-	-	-	-	-	-	10 100

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir

Tablo 3 incelendiğinde, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı 2. dönem 6. sınıf ortak matematik sınavının sabah oturumunda yer alan 10 sorunun YBT'nin bilişsel süreç ve bilgi birikimi boyutlarına göre analiz edildiği görülmektedir. Bilişsel süreç boyutunda 3 anlama ve 7 uygulama düzeyinde soru bulunurken hatırlama, çözümleme, değerlendirme ve yaratma düzeylerinde soru yer almamaktadır. Bilgi birikimi boyutunda ise soruların 2'si kavramsal, 8'i işlemsel bilgi düzeyindedir; olgusal ve üstbilişsel bilgi düzeylerinde soru bulunmamıştır.

Tablo 4: 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılı 2. Dönem Öğlen Oturumu 6. Sınıf Matematik Sorularının YBT'ye Göre Dağılımı

	Bilişsel Süreç Boyutu												Toplam	
	Hatırlama		Anlama		Uygulama		Çözümleme		Değerlendirme		Yaratma			
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%		
Olgusal Bilgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kavramsal Bilgi	-	-	3	30	-	-	-	-	-	-	-	-	3	30
İşlemsel Bilgi	-	-	-	-	7	70	-	-	-	-	-	-	7	70
Üstbilişsel Bilgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	-	-	3	30	7	70	-	-	-	-	-	-	10	100

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir

Tablo 4'teki betimsel bulgular incelendiğinde, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı 2. dönem 6. sınıf ortak matematik sınavında yer alan 10 sorunun YBT'nin bilişsel süreç ve bilgi birikimi boyutlarına göre analiz edilerek tabloya aktarıldığı görülmektedir. Bilişsel süreç boyutunda 3 anlama ve 7 uygulama düzeyinde soru bulunurken hatırlama, çözümleme, değerlendirme ve yaratma düzeylerinde soru yer almamıştır. Bilgi birikimi boyutunda ise soruların 3'ü kavramsal, 7'si işlemsel bilgi düzeyindedir; olgusal ve üstbilişsel bilgi düzeylerinde soru bulunmamaktadır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Üçüncü alt probleme ilişkin bulgularda, “2023-2024 eğitim-öğretim yılı 1. dönem 6. sınıf matematik ortak sınav soruları MÖP'e göre nasıl bir dağılım göstermektedir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Bu kapsamda, güz dönemine ait

6. sınıf matematik ortak sınavındaki toplam 32 soru MÖP'e göre değerlendirilmiş ve soruların kazanımlara göre dağılımları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5: 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılı 1. Dönem 6. Sınıf Matematik Sorularının MÖP'e Göre Dağılımı

Kazanımlar	Sabah Oturumu	Öğlen Oturumu
M.6.1.1.1. Bir doğal sayının kendisiyle tekrarlı çarpımını üslü ifade olarak yazar ve değerini hesaplar	0	0
M.6.1.1.2. İşlem önceliğini dikkate alarak doğal sayılarla dört işlem yapar.	1	1
M.6.1.1.3. Doğal sayılarda ortak çarpan parantezine alma ve dağılma özelliğini uygulamaya yönelik işlemler yapar.	0	0
M.6.1.1.4. Doğal sayılarla dört işlem yapmayı gerektiren problemleri çözer ve kurar.	1	1
M.6.1.2.1. Doğal sayıların çarpanlarını ve katlarını belirler	0	0
M.6.1.2.2. 2, 3, 4, 5, 6, 9 ve 10'a kalansız bölünebilme kurallarını açıklar ve kullanır.	1	1
M.6.1.2.3. Asal sayıları özellikleriyle belirler	1	1
M.6.1.2.4. Doğal sayıların asal çarpanlarını belirler.	1	1
M.6.1.2.5. İki doğal sayının ortak bölenleri ile ortak katlarını belirler, ilgili problemleri çözer.	1	1
M.6.1.3.1. Kümeler ile ilgili temel kavramları anlar	2	2
M.6.1.4.1. Tam sayıları tanır ve sayı doğrusunda gösterir.	1	1
M.6.1.4.2. Tam sayıları karşılaştırır ve sıralar.	2	2
M.6.1.4.3. Bir tam sayının mutlak değerini belirler ve anlamlandırır.	1	1
M.6.1.5.1. Kesirleri karşılaştırır, sıralar ve sayı doğrusunda gösterir	2	2
M.6.1.5.2. Kesirlerle toplama ve çıkarma işlemlerini yapar.	2	2
M.6.1.5.3. Bir doğal sayı ile bir kesrin çarpma işlemini yapar ve anlamlandırır.	0	0
M.6.1.5.4. İki kesrin çarpma işlemini yapar ve anlamlandırır	0	0
M.6.1.5.5. Bir doğal sayıyı bir kesre ve bir kesri bir doğal sayıya böler, bu işlemi anlamlandırır.	0	0
M.6.1.5.6. İki kesrin bölme işlemini yapar ve anlamlandırır.	0	0
M.6.1.5.7. Kesirlerle yapılan işlemlerin sonucunu tahmin eder.	0	0
M.6.1.5.8. Kesirlerle işlem yapmayı gerektiren problemleri çözer.	0	0

Tablo 5 incelendiğinde, öğrencilerin 6. sınıf 1. dönem konularının 22 kazanımından sorumlu olduğu görülmektedir. Ancak ortak sınavda yalnızca 13 kazanımdan soru sorulmuş, bazı kazanımlardan soruya rastlanmazken bazı kazanımlardan birden fazla soru sorulmuştur. Öğrenme alanlarına göre bakıldığında ise öğrenciler toplam 5 alt öğrenme alanından sorumlu tutulmuş ve soru sorulmayan alt öğrenme alanı bulunmamıştır.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Dördüncü alt probleme ilişkin bulgularda, “2023-2024 eğitim-öğretim yılı 2. dönem 6. sınıf matematik ortak sınav soruları MÖP'e göre nasıl bir dağılım göstermektedir?” sorusuna yanıt aranmaktadır. Bu kapsamda, 2. dönem 6.

sınıf matematik ortak sınavındaki 20 soru MÖP'e göre değerlendirilmiş ve kazanımlara göre dağılımları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6: 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılı 2. Dönem 6. Sınıf Matematik Sorularının MÖP'e Göre Dağılımı

Kazanımlar	Sabah Oturumu	Öğlen Oturumu
M.6.1.5.8. Kesirlerle işlem yapmayı gerektiren problemleri çözer	2	2
M.6.1.6.1. Bölme işlemi ile kesir kavramını ilişkilendirir.	0	0
M.6.1.6.2. Ondalık gösterimleri verilen sayıları çözümler.	0	0
M.6.1.6.3. Ondalık gösterimleri verilen sayıları belirli bir basamağa kadar yuvarlar.	1	1
M.6.1.6.4. Ondalık gösterimleri verilen sayılarla çarpma işlemi yapar.	0	1
M.6.1.6.5. Ondalık gösterimleri verilen sayılarla bölme işlemi yapar.	1	1
M.6.1.6.6. Ondalık gösterimleri verilen sayılarla; 10, 100 ve 1000 ile kısa yoldan çarpma ve bölme işlemlerini yapar	1	0
M.6.1.6.7. Sayıların ondalık gösterimleriyle yapılan işlemlerin sonucunu tahmin eder.	0	0
M.6.1.6.8. Ondalık ifadelerle dört işlem yapmayı gerektiren problemleri çözer.	1	1
M.6.1.7.1. Çoklukları karşılaştırmada oran kullanır ve oranı farklı biçimlerde gösterir.	1	1
M.6.1.7.2. Bir bütünün iki parçaya ayrıldığı durumlarda iki parçanın birbirine veya her bir parçanın bütüne oranını belirler, problem durumlarında oranlardan biri verildiğinde diğerini bulur.	0	0
M.6.1.7.3. Aynı veya farklı birimlerdeki iki çokluğun birbirine oranını belirler	1	1
M.6.2.1.1. Sözel olarak verilen bir duruma uygun cebirsel ifade ve verilen bir cebirsel ifadeye uygun sözel bir durum yazar.	1	1
M.6.2.1.2. Cebirsel ifadenin değerini değişkenin alacağı farklı doğal sayı değerleri için hesaplar.	1	1
M.6.2.1.3. Basit cebirsel ifadelerin anlamını açıklar	0	0

Tablo 6 incelendiğinde, öğrencilerin 6. Sınıf 2. dönem matematik dersinin 15 kazanımından sorumlu olduğu görülmektedir. Ortak sınavda ise yalnızca 10 kazanımdan soru sorulmuş, bazı kazanımlara ait soruya rastlanmazken bazı kazanımlardan birden fazla soru sorulmuştur. Öğrenme alanları açısından değerlendirildiğinde, öğrenciler toplam 4 alt öğrenme alanından sorumlu tutulmuş ve soru sorulmayan alt öğrenme alanı bulunmamaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı 6. sınıf matematik ortak sınav soruları YBT ve MÖP çerçevesinde incelenmiş; elde edilen bulgular hem bilişsel seviye hem de kapsam geçerliliği açısından önemli sonuçlar ortaya koymuştur. Bulgular, soruların bilişsel süreç boyutunda alt düzey kategorilerde yoğunlaştığını, bilgi boyutunda ise kavramsal ve işlemsel bilgi düzeylerinin ağırlık kazandığını göstermektedir. Her iki dönemde de çözümleme, değerlendirme ve yaratma basamaklarında soru bulunmaması, sınavların üst düzey bilişsel becerileri ölçme kapasitesini sınırlamaktadır. Benzer şekilde olgusal ve üstbilişsel bilgi basamaklarına ilişkin soru bulunmaması, öğrencilerin bilgi derinliği ve üst düzey düşünme becerilerinin değerlendirilmesini kısıtlamaktadır. Bu durum, ilgili literatürdeki diğer araştırmaların (Karadeniz vd., 2015; Çepni, Ayvaci ve Keleş, 2001; Demir, 2023; Himmah vd., 2019; Şahin, 2022) bulgularıyla tutarlılık göstermektedir.

Sınavların MÖP ile uyumu değerlendirildiğinde, her iki dönemde de bazı kazanımların sorulmadığı ve öğrenme alanlarının eşit şekilde temsil edilmediği görülmüştür. Birinci dönemde kazanımların yaklaşık %41'inin, ikinci dönemde ise %67'sinin sınavlarda yer almaması, kapsam geçerliliğinin düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgu, öğretim programlarının sınavlarla yeterli düzeyde temsil edilmediğine işaret etmekte ve önceki araştırmaların sonuçlarıyla uyum göstermektedir (Oryaşın, 2012; Şimşek, 2021; Ayan, 2023; Dönmez, 2024). Ayrıca 1. ve 2. dönem sabah ve öğlen oturumları arasında bilişsel seviye ve kazanım dağılımı bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaması, sınavların oturumlar arası tutarlılığını desteklemekte ve uygulama açısından adil bir değerlendirme ortamı sunduğunu göstermektedir.

Araştırmanın genel bulguları, 6. sınıf ortak sınav sorularının hem bilişsel seviye hem de kapsam geçerliliği açısından geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Soruların çoğunlukla alt düzey düşünme becerilerine

yönelik olması, öğrencilerin analiz, değerlendirme ve yaratma gibi üst düzey bilişsel süreçlerini kullanmalarını engellemekte ve öğrenme derinliğini sınırlamaktadır. Aynı şekilde tüm kazanımların ölçülmemesi, eğitim hedeflerinin sınavlarda yeterince temsil edilmediğini göstermekte ve öğrenci başarısının kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesini güçleştirmektedir.

Bu sonuçlardan hareketle, sınav sorularının niteliğini artırmaya yönelik bazı öneriler geliştirilmiştir. İlk olarak, sınavlarda YBT'nin tüm basamaklarını kapsayan daha dengeli bir soru dağılımı sağlanmalı; özellikle çözümleme, değerlendirme ve yaratma gibi üst düzey bilişsel becerileri ölçen sorulara daha fazla yer verilmelidir. İkinci olarak, sınavların MÖP'te yer alan tüm kazanımları temsil edecek şekilde hazırlanması hem kapsam geçerliliğini artıracak hem de öğrencilerin hangi kazanımın önemli olduğuna ilişkin yanlış algılar geliştirmesini önleyecektir. Üçüncü olarak, sabah ve öğlen oturumları arasındaki tutarlılık diğer derslere de yaygınlaştırılmalı; böylece tüm öğrenciler için adil ve eşit bir değerlendirme ortamı sağlanmalıdır. Son olarak, süreç değerlendirme sınavlarının LGS gibi üst kademeye geçiş sınavlarıyla daha uyumlu biçimde hazırlanması, öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirmelerine ve sınav okuryazarlıklarının güçlenmesine katkı sağlayacaktır.

Bu çerçevede, sınavların etkili, dengeli ve kapsamlı bir değerlendirme yöntemi olması için hem bilişsel süreç hem de kazanım boyutlarında çeşitliliğin artırılması ve sınavların öğretim programıyla daha bütüncül bir uyum içinde hazırlanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Külahoğlu, Şermin Önder. "Eğitimin Psikolojik Temelleri", Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2002.

Demirel, Ö. (1999). Plandan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Ertürk, S. (1994). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Meteksan Yayınları.

Fidan, N. ve Erden, M. (1998). Eğitime Giriş. İstanbul: Alkım Yayınları

Varış, F., Gürkan, T., Gözütok, D., Gürbüzürk, O. ve Babadoğan, C. (1991). Eğitim Bilimine Giriş. (Editör: F.Varış).Ankara: Ankara Üniversitesi

Erden, M. (1998). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. İstanbul: Alkım Yayınları.

Gürkan, T. (2006a). "Öğretmenlik Mesleği ile İlgili Temel Kavramlar", Öğretmenlik

Mesleğine Giriş. (Editör: M. Gültekin). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, ss. 1-14.

Arı, A. (2011). Bloom' un gözden geçirilmiş bilişsel alan taksonomisinin Türkiye'de ve uluslararası alanda kabul görme durumu. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11(2), 767-772.

Atılgan, H. (2018). Türkiye'de kademeler arası geçiş: dünü-bugünü ve bir model önerisi. Ege Journal of Education, 19(1): 1-18

MEB, (2023) 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılı 2. Dönem 1. Yazılı Sınavlar (Ülke Geneli Ortak) Kılavuzu. https://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_02/29203841_20232024egitimogretimiyili2.donem1.yazilisinavl arulkegeneliortakkilavuzu.pdf

Colette, A.T. & Chiappetta, E.L. (1989). Science Instruction in The Middle and Secondary Schools, Merrill Publishing Company.

Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., Airasian, P. W., Cruikshank, K. A., Mayer, R. E., Pintrich, P.R., Rath, J. ve Wittrock, M. C. Eds. (2010). Öğrenme Öğretim ve Değerlendirme İle İlgili Bir Sınıflama. (D. A. Özçelik, Çev.). Ankara: Pegem Akademi (Orijinal çalışmanın basım tarihi 2001).

Stiggins, R. J. (1994). Student-centered classroom assessment. New York, NY: Macmillan

Pierce, L. V., & O'malley, J. M. (1992). Performance and Portfolio Assessment for Language Minority Students. National Clearinghouse for Bilingual Education. Washington: DC

Bahar, M., Nartgün, Z., Durmus, S. ve Bıçak, B. (2008). Geleneksel- alternatif ölçme ve değerlendirme. Öğretmen el kitabı. PegemA Yayıncılık Ankara.

Çelik, H. E. (2022). Liselere geçiş sistemi sınavları İngilizce sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisi ve öğretim programına göre değerlendirilmesi. [Yüksek Lisans Tezi]. Çankırı: Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü. Çepni, S. (2007). Araştırma ve proje çalışmalarına giriş (Gözden geçirilmiş baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.

Can, E. (2021). Liselere geçiş sistemi (lgs) fen bilimleri sorularının yenilenmiş bloom taksonomisi'ne ve öğretmen görüşlerine göre analizi: 2019-2020 yılı örneği. [Yüksek Lisans Tezi]. Van: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Güneş, E. (2023). Liseye geçiş sınavı (lgs) fen bilimleri dersi sorularının yenilenmiş bloom taksonomisine ve okunabilirlik düzeylerine göre incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Şahin, M. (2022). Liselere geçiş sistemi(lgs) matematik sorularının matematik dersi öğretim programına ve yenilenmiş bloom taksonomisine göre incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi]. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Altun, H. (2016). Teog Sınavı Matematik Soruları Hakkında Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Sınıflandırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Samsun.

Yenilmez, K. ve Sölpük, N. (2014). Matematik Dersi Öğretim Programı İle İlgili Tezlerin İncelenmesi (2004-2013). Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3(2).

Öksüz, C. (2015). İlkokul matematik programını değerlendirme ölçeği. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (37), 21-33. <https://dergipark.org.tr/en/pub/pauefd/issue/33862/374959>

MEB, (2018). Milli Eğitim Bakanlığı ortaöğretime geçiş yönergesi. https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_03/26191912_yonerge.pdf

Krathwohl, D. (2002). A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview. . Theory into Practice, 212-218.

Tutkun, Ö. F. (2011). Bloom'un yenilenmiş taksonomisi üzerine genel bir bakış. Sakarya University Journal of Education, 2(1), 14-22.